

Ministrom všetkého je Robert Fico

Exminister zdravotníctva Rudolf Zajac už nechce vstúpiť do politického života, stavia sa len do pozície poradcu.

Rudolf Zajac – asi najskloňovanejší minister zdravotníctva v histórii Slovenska – priznáva, že jeho vstup do reformného tímu strany SaS síce vzbudil vášne, ale návrat neplánuje.

S lídrom liberálov Richardom Sulíkom sa dohodol, že nebude ich kandidátom, členom ani ministrom.

„Na otázku, či by som tam znova išiel a znova začal niečo robiť, hovorím: nie už si neviem predstaviť, že by som na to mal silu. Nehovoriac o tom, že moja povest' je tak strašidelná, že aj Sulík kdesi vykladal, že bol až zhrozený, aké negatívne reakcie vyvolalo, keď oznámil našu spoluprácu,“ hovorí Zajac.

Pripraviť reformu zdravotníctva prichádza ten istý Rudolf Zajac ako pred 15 rokmi?

O 15 rokov starší, takže už nemôžem byť taký istý ako vtedy. Či ten arogantný? Áno, však ja som sa nezmenil (*smiech*). Prichádzam skúsenejší o nejaké poznatky. Ale aj s takými poznatkami, ktoré ma mrzia a to, že málokto vie, ako sú reformné zákony napísané a ako fungujú. Že to nevedia lekári, sestry ani pacienti je chyba, ale nejde o život. Ale keď už o tom nevie tých šesť ministrov, čo po mne prišlo...

Skôr sme narážali na to, či niektoré veci budete dnes riešiť inak ako pred 15 rokmi.

Mojou úlohou nie je niečo plánovať. Ja sa v prvom rade snažím reformnému tímu vysvetľovať, ako boli reformné zákony myslené a čo sme chceli dosiahnuť. To sa ukazuje ako veľmi dôležité.

Ak chce niekto vylepšiť motor, musí vedieť ako funguje.

Kto z SaS vás oslovil s ponukou na spoluprácu?

Richard Sulík.

Ste ideovo na jednej vlne so stranou SaS, s jej predsedom?

Nie tak úplne. Mám napríklad iný názor na imigrantov. Veď aj naši ľudia v minulosti pomoc dostávali a zďaleka to neboli iba politickí migranti. Myslím si, že teraz sme povinní pomáhať aj my.

Aj názor na EÚ mám úplne iný. Som k veľa veciam kritický, ale nič lepšie pre našu bezpečnosť a rozvoj v Európe nevidím. Názorovo som si určite bližší so starou gardou, ako je František Mikloško alebo môj brat Peter.

Je dnes SaS naozaj jedinou opozičnou stranou, ktorá chce v zdravotníctve niečo meniť?

Je. Povedzte mi, kto z koaličných strán má záujem?

Smer nomináciou krízového manažéra Tomáša Druckera akoby chcel ukázať, že so zdravotníctvom niečo urobiť chce.

Smer je tam desať rokov a zatiaľ som si nevšimol, že by niečo pozitívne pre zdravotníctvo urobili. Myslím to vážne. Dali tam Tomáša Druckera a čo? Tomáš Drucker trochu vystrčil nos s nejakým zlým a nevieryhodným ozdravným plánom a dostal toľko, koľko sa do neho vošlo.

Je pomerne neslýchané, aby premiér volal šéfovi štátnej akciovej spoločnosti. Oni urobili ozdravný plán v súlade so zákonom a povedal, aby ho hodili do koša.

Čo by ste spravili na mieste ministra Druckera, keď premiér takto verejne ponížil šéfa štátnej poisťovne?

Úprimne povedané, ja by som tam nikdy neliezol na mieste ministra Druckera. Ani on nemohol veriť tomu, že bude mať voľné ruky. Ani na začiatku.

Jeden, jedinýkrát som sa s ním stretol, asi dva dni po tom, čo bol menovaný za ministra. On sa ma pýtal na nejakých ľuďoch, ale na každého druhého, koho som mu spomenul, povedal: to mi neprejde.

Hypoteticky, keby vám Smer ponúkol funkciu, vy by ste na to nikdy nekývli?

Určite nie. Robert Fico postavil v roku 2002 a 2006 rozhodujúcu časť svojej kampane na antireforme. Sľúbil „zemský ráj to napohled a pečené holuby“ všetkým, najmä pacientom.

Teraz ide do desiateho roka vládnutia. Nevšimol som si, že by niečo podstatné urobili – okrem hlúpostí a okrem toho, že košická družina to naozaj prehnala.

Čo myslíte tým, že to prehnali?

Pri objeme 3,5 až 3,9 miliárd eur poisťných zdrojov sa vždy niečo stratí. Úplne sa to nedá ustrážiť, čím som myslel, že počas pôsobenia Pašku aj Rašiho, okrem voluntaristického riadenia, tie „straty“ nabrali neslýchané rozmery.

Košická skupina má stále veľký vplyv v Smere?

Vy sa ma pýtate, či je pravda, že to Raši ovplyvňuje? Moja odpoveď je, že neviem. Ale myslím si, že skoro naisto áno.

Koho vy definujete ako košickú skupinu?

Je známe, že za prvej Ficovej vlády chodila vtedajšia riaditeľka (VšZP pozn. red), neskoršia ministerka pani Zvolenská do parlamentu pre pokyny komu a čo má ako hradiť. V klebetníckych kruhoch sa to vedelo.

Nepochybne, na každom „šprochu pravdy trochu“, tak asi tam bude ten Pavol Paška a všetci ľudia, ktorých si doniesol – Raši, Forai, Vaďura. A to potom má väzby.

Hovorí sa, že v Bratislave, alebo hocikde inde, sa nedala urobiť jedna personálna zmena, lebo o personálnych otázkach rozhoduje Raši.

Aké postavenie tu má premiér Fico?

Už niekoľkokrát som povedal, že ministrom zdravotníctva a ministrom vôbec všetkého je Fico, hlavne za druhej vlády. Ministri sú na úrovni referentov. Fico riadi zdravotníctvo ideologicky, to znamená, že sa nesmie nič platiť.

Odkedy sa to vyhlásilo za dogmu, odvtedy pacienti dokázateľne platia viac ako platili za mňa, ale platia tak trochu inak, ako sme chceli my. Teda nie vždy na „bielo“ a potom aj za nezmysly, ako je vyberanie rôznych, častokrát nezmyselných poplatkov.

Je Drucker najschopnejší minister zdravotníctva Smeru?

Prinajmenšom je najpriateľnejší. Lebo je mladý, dobre hovorí, nerozčuľuje sa, je slušný. Ale aj pani ministerka Zvolenská mala odborné predpoklady, veď v podstate prešla celým systémom.

Rašiho si pamätám ešte ako námestníka, bol to šikovný človek, rozumel tomu, vedel správne vystihnúť podstatu. Prinajmenšom títo traja mali predpoklady, aby vedeli pochopiť, čo zdravotníctvo potrebuje.

Ministra Druckera občas prirovnávajú k vám.

On je krajší (*smiech*).

Urobil kroky, za ktoré by ste ho pochválili?

Ocenil som programové vyhlásenie vlády, ktoré pripravil. Bolo to určite najlepšie programové vyhlásenie vlády po roku 2002.

Myslím si ale, že naletel. Fico nemal dôvod sa v desiatom roku svojho vládneho života zmeniť. O to viac mi je to ľúto. Drucker je slušný, vzdelaný človek.

Považujete niečo z toho, čo zatiaľ urobil za dobré?

Všetci ho chvália za zákon o zákaze reexportu, za toto by som ho pochválil. Ale som zvedavý, kedy sa objavia prvé obchádzky, lebo farma biznis je taký silný a spojený s toľkými peniazmi, že jednoducho oni si cestu nájdu.

Ako vidíte PPP projekt novej nemocnice, ktorý ostal na ministrovi Druckerovi?

Ak Penta postaví na Boroch nemocnicu, tak v Bratislave už žiadnu nemocnicu stavať netreba. A psia povinnosť Penty je takú nemocnicu postaviť, ak chcú ukázať, že to so zdravotníctvom myslia vážne, lebo to má byť koncová a špičková nemocnica. Potom štát ešte na truc musí stavať?

Vám je jedno či ležíte v štátnej, alebo súkromnej nemocnici, ale nie je vám jedno, či vás dobre liečia, alebo zle.

Ešte aj to vám bude jedno, že sú roztrhané, rozrezané sedačky v čakárňach, aké to je špinavé, plesnivé, a že sa jedlo nedá jesť, pokiaľ vás dobre liečia. A to zase musím povedať, že slovenské zdravotníctvo je kvalitné.

Hovoríte teraz z vlastnej skúsenosti?

V Ružinove, kde som ležal, je WC a sprcha na chodbe. Nie sú spokojní lekári, sestry ani asistentky. A právom. Nie sú tam dobré pracovné podmienky ani prostredie.

Slovenská medicína si drží svoj vysoký štandard, ale nemáme skoro žiadnu excelentnosť. Robíme masovú medicínu, nerobíme špičkové veci, chýbajú nám ďalšie dve komplexné kardiocentrá. Stále nemáme detské kardiocentrum, nemáme liečbu chrbtice.

Kde je inovácia, kde máme špičkovú medicínu? Toto je to, v čom meškáme.

Prečo nám chýba rozvoj?

Čiastočne preto, že sme na to nevedeli nájsť zdroje a čiastočne preto, že nikto po Zajacovi neprišiel a nepovedal, čo slovenské zdravotníctvo potrebuje. Nemáte vizionára, ktorý by

povedal: urobím reformy, budem smerovať prostriedky na tieto priority no a na tie kurie oká, tak tam si niečo ľudia budú musieť doplatiť, ale máličko, aby ich to neruinovalo.

Pri dnešnom balíku peňazí, ktorý ide do zdravotníctva je priestor na ďalší rozvoj?

V prvom rade musíte zastaviť rast dlhu. Momentálne tam žiadny priestor nie je. Keď z 3,5 miliardy strácame 20 %, pretože podľa OECD je efektívnosť nášho zdravotníctva 80 %, tak strácame 700 miliónov každý rok. Jednoducho neslúžia tomu systému. Za sto miliónov pritom dokážeme postaviť jednu komplexnú nemocnicu, menšiu za 40 miliónov.

Kam uniká 700 miliónov eur?

Do prezamestnanosti, do korupcie, do hlúpej liekovej politiky, do predimenzovanej siete, do predimenzovaného socialistického zdravotníctva. Prečo sú Česi za rovnaké peniaze v medzinárodných porovnaníach o desať miest lepší ako my? Majú excelentnosť na európskej úrovni, majú výrazne nižšiu mieru korupcie.

Aká forma korupcia je v slovenskom zdravotníctve najvýraznejšia?

Korupcia medzi nákupcom a poskytovateľom, aby získal uzavretú zmluvu s poisťovňou. Korupcia pri dodávke liekov, tovarov, korupcia pri nákupe prístrojov. Je nekonečne veľa príkladov, keď ten istý prístroj a v tej istej kvalite je v štátnom zariadení významne drahší ako v súkromnom.

Potom existuje, samozrejme, klasická korupcia lekár-pacient, ale tá je asi najmenšia. Zaujímavé bolo, že keď sme zaviedli 20- a 50-korunáčky, prieskum ukázal, že sa znížili neformálne úhrady. Ľudia začali búchať do stola, že ja som vám dal 50 korún ako to, že nemám toaletný papier? Ten pocit, že ja už som niečo dal, že to moje zdravie ma niečo stálo, to bol veľmi dôležitý pocit.

Zaviedli by ste tieto poplatky opäť?

Poplatky by som už nezaviedol. Určite by som neuvažoval ani o tom, o čom dnes uvažuje rezort – teda o poplatkoch za ordinovanie po ambulantných hodinách so zaťažením 15 a viac eur. A to, čo zaznelo, že by chceli urgentné príjmy zaťažovať nejakým poplatkom, veď to je holý nezmysel.

Išiel by som skôr po tom, čo je najväčší problém slovenského zdravotníctva – istá spoluúčasť pacientov pri niektorých ochoreniach. Tak ako to je všade po svete.

Aká je vaša predstava?

Nemôžete zaťažovať nič, čo je urgentné alebo neodkladné. Uvažovať o tom môžete pri plánovaných veciach. Ak má žena vybočené palce na nohe, čo je ortopedicky nepríjemné, operácia sa dá naplánovať. Poviem: dobre, táto operácia je zaťažená spoluúčasťou XY. Spoluúčasť ale nemá byť likvidačná. Ak na to nebude mať, vytvorím na to dávku.

Vy ste boli verejnosťou pomerne kritizovaným ministrom, ale vydržali ste vo funkcii takmer štyri roky, čo sa po vás nikomu nepodarilo.

Aj keď moje meno spájali so všetkým možným aj nemožným, my sme robili zmeny a robili sme ich razantne. Verím, že dodnes si Mikuláš Dzurinda myslí, že neuspel vo voľbách 2006 pre reformu zdravotníctva.

Nepodarila sa nám napríklad zmena nemocníc na akciové spoločnosti. Nemocnice to poškodilo vážnym spôsobom, my sme pritom len chceli, aby mali riadne podvojnú účtovníctvo, aby tam boli tvrdé rozpočtové obmedzenia.

VŠZP je akciová spoločnosť, má auditované účtovníctvo a aj tak vykázala vlani straty. Takže je tu riziko aj pri akciovkách.

Je. Najmä vtedy, keď ten, kto by to mal kontrolovať, overovať, to neurobil. To je Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

Ako môže mať dohľad úrad, ktorý spadá pod štát? On nemal mať so štátom nič spoločné. Hovorila, že Penta si zobrala peniaze, ale málokto sa pýta, ako je to možné, veď to nemohla urobiť bez súhlasu úradu.

No tak keď vykastrovali úrad, keď vykastrovali Zajacovu reformu, tak sa pýtam prečo?

Kritici vám vyčítajú, že Penta v zdravotníctve narástla aj vďaka Zajacovej reforme.

Nesúhlasím. Na akú veľkosť narástla? Oproti štátu je to trpaslík.

Je najväčšia medzi súkromnými hráčmi.

Áno, ale tých súkromných je málo, malo by ich byť ďaleko viac. Štát by nemal vôbec poskytovať zdravotnú starostlivosť a poisťovať. Štát by mal dohliadať a regulovať, mal by mať zákony s vymožiteľnosťou práva.

Kde máte štát v odvetví spracovateľov železa či hliníka? Nikde a nikomu to nechýba. Ale v zdravotníctve si povieme, že to musí byť štát.

Zdravotníctvo je dosť citlivá téma.

Aj energie sú citlivá téma. Keď nebude elektrika, bude problém. Máme štátne elektrárne? Teraz ich ideme zoštátňovať.

Keď nebudete dodávať ľuďom plyn, bude zima. Máme štátny plyn?

Vy ste niekedy v sebe riešili vlnu negatívnych reakcií na vašu adresu?

Nie. Pľuli na moju ženu, hoci ona bola jedna slušná a veľmi obľúbená očiarka. Mňa sa báli. Ľudia zvyčajne udrú na tých slabších.

Ľudsky vás to nikdy nezamrzelo?

Ja som cítil, že sa to zlepšuje. Nehovorím, že nastala nejaká satisfakcia, ale ľudia mi neskôr hovorili, že tie poplatky neboli až také strašné.

Ale ja som nemal jednu minútu výčitky svedomia, že som sociálny odľud a kvôli mne začali umierať ľudia na ulici a nedostali sa k zdravotnej starostlivosti.

Desatoro zdravotníctva podľa Rudolfa Zajaca:

1. Zdravotníctvo má slúžiť pacientom a nie naopak
2. Pacienti musia mať dôstojné podmienky pri vyšetrení a liečbe na všetkých úrovniach
3. Zdravotníci musia mať dôstojné podmienky na výkon svojho povolania, vrátane dôstojných miezd, ktoré zohľadnia ich vzdelanie a náročnosť povolania aj kvalitu odvedenej práce
4. Modernizácia zdravotníctva musí rešpektovať svetové trendy, zdravotníctvo nesmie technicky ani liekovo zaostávať, najmä v kritickom riziku
5. Vynaložené zdroje na zdravotníctvo musia slúžiť v prvom rade pacientom
6. Trh musí byť prísne regulovaný, ale musí byť trhom, nie jeho imitáciou
7. Ak je potrebné čakať, musia byť zriadené transparentné čakacie listiny, vo verejnom systéme podľa pravidiel o poradí nezávisle od finančnej situácie klienta
8. Zodpovednosť musí byť neoddeliteľnou súčasťou systému. Pacientov za svoje zdravie, poisťovní za nákup zdravotnej starostlivosti a poskytovateľov za poskytnutú starostlivosť
9. Štát vytvára podmienky pre moderné, spoľahlivé a efektívne zdravotníctvo a nie pre korupciu
10. O korupcii v zdravotníctve sa budú už len deti učiť v škole ako o prehreškoch minulosti